

ODNOSI MED NOVINARJI IN POLITIKI NA TWITTERJU OD PROFESIONALIZMA DO »ODMEVNE KOMORE«

BORIS MANCE

Povzetek

Redka proučevanja političnega komuniciranja na Twitterju se osredinjajo na odnose med politiki in novinarji, a ne proučujejo primerov, v katerih politik retvita sporočilo novinarja in nasprotno. Pričujoča raziskava tovrstne odnose proučuje skozi optiko vzajemnega pripisovanja pomembnosti in sporočanjških vlog, ki jih politiki in novinarji ob tem prevzemajo. Analiza odnosov zajema tri metode: z analizo omrežij ugotavljamo štiri vzorce pripisovanja pomembnosti na podlagi retvitiranja med novinarji in politiki: koalicijskega, tradicionalnega, nadzornega in individualnega. Te nato kombiniramo z intervjuji z določenimi ključnimi akterji v omenjenih vzorcih. S kvantitativno metodo analize vsebine pripisov k izvirnemu sporočilu ugotavljamo značaj, ki se kaže v njegovi vsebini, in jih razvrščamo glede na posredniško, zagovorniško, kritično, razvedrilno ali komunitaristično sporočanjško vlogo, ki jo akterji ob tem prevzemajo. V raziskavi tako ugotavljamo dva izrazita vzorca pripisovanja pomembnosti na Twitterju: koalicijskega, v katerem politiki določene stranke in novinarji določenih medijev tvorijo zaveznitvo in z izključevanjem drugače mislečih akterjev kažejo tendence »odmevne komore«. Po drugi strani raziskava ugotavlja tudi tradicionalni vzorec, ki kaže na izrazito odsotnost akterjev drugih političnih strank in osrednjih tiskanih medijev pri tovrstni praksi, kar kaže na ohrajanje meja med skupinama. V raziskavi je bilo prav tako ugotovljeno, da akterji pri retvitiranju prevzemajo posredniško vlogo in zelo redko spreminjajo vsebino izvornih sporočil.

Boris Mance je raziskovalec v Centru za raziskovanje družbenega komuniciranja na Fakulteti za družbene vede Univerze v Ljubljani; e-pošta: boris.mance@fdv.uni-lj.si.

Uvod

Še nedavno je veljalo, da odnos med novinarji in politiki zaznamuje obojestranska odvisnost – politiki potrebujejo novinarje, da prenesejo njihov glas do volivcev, in nasprotno, novinarji potrebujejo politike, da pridobijo informacije o pomembnih javnih zadevah in jih posredujejo bralcem, gledalcem ali poslušalcem (Gans 1979). V zadnjem desetletju se medijska in politična logika intenzivneje prepletata, tako da je težko prepoznavati jasne ločnice med njima (gl. Cook 2006). Normalizacija interneta in nedavno družbenih omrežij vnaša zmožnosti neposrednega stika med akterji v političnem procesu, tj. politiki, novinarji in državljani, ter prinaša potenciale boljše vključenosti, večje transparentnosti in odgovornosti političnega delovanja (Aussehofer in Mereider 2013, 292). V primerjavi z drugimi družbenimi omrežji, ki bolj temeljijo na vzdrževanju prijateljskih odnosov, so za Twitter značilne neprekinjene transakcije, tj. kontinuirano vključevanje v nenehne komunikacijske izmenjave ter (re)distribucija informacij in interpretacij sledilcev in sledečih (Verweij 2012). V tem kontekstu, kot ugotavljata na primer Marwickova in Boydova (2011), to pomeni nenehno »preklapljanje med mnogoterimi vlogami in razdrobljenimi občinstvi, kar pa v napol javnem prostoru povzroča negotovost glede dinamike in uporabe sporočil«. Kako se v komunikacijsko specifičnih prostorih družbenih omrežij artikulirajo vloge politikov in novinarjev, je problem, ki je pomemben za razumevanje sodobnega prepleta novinarstva in političnega komuniciranja in ki kliče po nadaljnji znanstveni refleksiji.

Dozdajšnje študije o novinarstvu na Twitterju so se tako osredinjale predvsem na distribucijo novinarskih prispevkov (Messner, Linke in Eford 2012), na rabo kot profesionalnega novinarskega orodja (Hirst in Treadwell 2011), še zlasti v kontekstu poročanja v živo (Armstrong in Gao 2010). Študije, ki so novinarsko rabo omrežja proučevale v kontekstu interakcije, zadevajo analiziranje družbenega omrežja kot okolja participacije in sodelovanja z občinstvom (Hermida 2010) ter z vidika posledic za novinarske norme, ideale in identiteto (gl. npr. Lasorsa idr. 2012). Čeprav utegne Twitter vplivati na odnose med novinarji in politiki, saj omogoča dostop do različnih virov informacij v realnem času, daje povezave do podatkov in dokumentov, ponuja zmožnosti za interakcijo z drugimi uporabniki in takojšnje razpošiljanje informacij ter potenciale za pozivanje ljudi k množični dejavnosti z namenom reševanja nekega problema (Hermida 2010, 1), so se le redke študije ukvarjale z njimi – in sicer z vidika ključnih akterjev v političnem komuniciranju (npr. Verweij 2012) ter intenzivnosti interakcij med novinarji in politiki (npr. Graham idr. 2013). Ker raziskovalni opus ne vsebuje študij odnosov med novinarji in politiki v kontekstu retvitanja, tj. s ponovnim objavljanjem tvitov tistih, ki jim uporabnik sledi, kar razširja doseg teh vsebin in potrjuje njihovo pomembnost na Twitterju, se bomo tega pojava lotili v tej študiji. Kot kažejo dozdašnje raziskave retvitanja v različnih kontekstih (npr. Stieglitz in Dang-Xuan 2012; Boyd idr. 2010; Lawrence idr. 2013), gre za mnogoznačen pojav, ki lahko odnose med različnimi akterji različno odslikava, zato ta študija poskuša zapolniti raziskovalno vrzel in se loteva proučevanja implikacij, ki jih ima medsebojno retvitanje za odnose med novinarji in politiki – in sicer z vidikov podeljevanja pomembnosti retvitanih akterjev in prevzemanja komunikacijskih vlog v pripisih ob ponovno objavljenih tvitih ali brez njih.

Glavni raziskovalni problem postavljamo v slovenski družbeni kontekst in se ga lotevamo z analizo omrežij in vsebin medsebojno retvitanih sporočil 72 slovenskih novinarjev/medijev in 100 politikov/političnih strank, ki so jih objavljali med kampanjo za volitve v Evropski parlament leta 2014. Izvedli smo poglobljene intervjuje z novinarji in s politiki, ki so bili v analiziranem obdobju na omrežju najdejavnejši.

V prvem delu bomo predstavili teoretsko ogrodje za proučevanje odnosov med novinarji in politiki v kontekstu družbenih omrežij, še posebej v kontekstu retvitanja. V metodološkem delu bomo razdelali tri raziskovalne metode, tj. analizo omrežij, analizo vsebin in poglobljene intervjuje. Temu delu sledita predstavitev rezultatov ter diskusija in zaključek, pri čemer rezultate postavljamo v širši kontekst novinarstva in političnega komuniciranja.

Teoretsko ogrodje: odnosi med novinarji in politiki

Odnosi med novinarji in politiki so v zadnjih štirih desetletjih pogosto v središču pozornosti raziskovalcev tako političnega komuniciranja kot tudi novinarstva (gl. npr. Nimmo 1964; Gans 1979; Ansolabehere idr. 1993; Cook 1998, 2006; Strömbäck in Nord 2006), ki jih razumejo kot boj za prevlado v procesih vzpostavljanja medi- atizirane politične arene in meja politične razprave. Tako na primer Nimmo (1964) razlikuje med tremi vzorci tega odnosa, ki odražajo različne stopnje skladnosti med novinarji in politiki. Za odnose, ki temeljijo na tekmovanju, sta značilna obojestranska sumničavost in nezaupanje med politiki in novinarji. Znosne odnose označuje povečana napetost, medtem ko pri sodelovanju akterji prepoznavajo skupne cilje, zato je tudi raven konfliktnosti nizka. Nekateri avtorji presegajo te ločnice ter o odnosih med novinarji in politiki pišejo kot o šahu, pri katerem vsaka stran poskuša pridobiti nadzor nad procesom (Ansolabehere idr. 1993), ali tangu, pri katerem se v intimnem plesu dveh vzpostavlja soodvisnost (Gans 1979; Strömbäck in Nord 2006). V tem kontekstu na primer Cook (1998) ugotavlja, da odnos oblikujejo institucionalne rutine, interesi, viri in omejitve tako novinarjev kot politikov, proces pa razume kot pogajanja o novičarskih vrednotah. Podobno kot avtorji (gl. npr. Gans 1979; Strömbäck in Nord 2006), ki odnose vidijo kot tango, pri katerem največkrat vodi politik, je tudi po mnenju Cooka (1998) velika verjetnost, da politik vodi ples, ko gre za vprašanje, o čem poročati, medtem ko novinar odloča o tem, kako se poroča o določenem dogodku ali dogajanju. Nekateri avtorji ugotavljajo, da se med novinarji in politiki stkejo tesne vezi – Schudson (2003) tako piše o skupnem mikrokozmosu, Cook (2006) ugotavlja, da je pogosto vse težje prepoznavati razlike med novinarji in politiki, medtem ko Page (1996) navaja, da ne le, da novinarji in politiki opravljajo delo drug drugega, temveč lahko tudi njihove dnevne interakcije dolgoročno tvorijo klike političnih sporočevalcev, kar pomembno vpliva na povezovanje državljanov s političnim življenjem.

Intenzivno spreminjanje tehnološkega okvira družbenega komuniciranja v nekaj zadnjih letih različnim akterjem omogoča neprestano dvosmerno komuniciranje in v tradicionalne odnose vnaša novo dinamiko – tudi v komuniciranje novinarjev in politikov (gl. npr. Chadwick 2011; Verweij 2012; Ausserhofer in Maireder 2013). V naslednjih dveh razdelkih odnose med novinarji in politiki postavljamo v kontekst družbenih omrežij, predvsem Twitterja in retvitanja, njegove komunikacijske posebnosti in na podlagi tega prepoznavamo raziskovalni vprašanja.

Družbena omrežja kot prostori odnosov

Pregled dozrajšjega raziskovanja uporabe Twitterja ne daje enoznačnega odgovora na vprašanje implikacij družbenih omrežij na odnose med novinarji in politiki. Na eni strani študije, ki proučujejo, kako novinarji in politiki uporabljajo Twitter, kažejo na prevladujoče promocijsko komuniciranje in ohranjanje ločnic v odnosih med tema dvema skupinama akterjev. Politiki tako Twitter uporabljajo predvsem za samopromocijo v političnih kampanjah, ko dajejo prednost razširjanju političnih sporočil, in ne razpravljanju (gl. npr. Golbeck idr. 2010). V tem kontekstu tudi Graham in drugi (2013) pri proučevanju interakcije politikov z javnostjo identificirajo pet vzorcev predvsem enosmerne uporabe Twitterja, in sicer informiranje o dnevnih aktivnostih, promocijo, kritiko, razširjanje informacij in sporočanje strankarskih stališč. Novinarji pa Twitter uporabljajo predvsem za vzpostavljanje in vzdrževanje stikov z viri, objavljanje in promocijo vsebin, mreženje ter preverjanje informacij (Parmelee 2013). Poleg tega Dahlen Rogstadova (2013) ugotavlja, da je le peščica novinarjev pripravljena deliti politično mnenje oziroma prehajati meje med osebnim in profesionalnim. Novinarji, ki uporabljajo Twitter, pogosto tudi preskakujejo med vlogami poročevalcev, urednikov, kritikov ali državljanov, kar sicer dopolnjuje njihovo tradicionalno vlogo pri distribuciji informacij, a hkrati izpostavlja nedorečenost novinarskih institucionalnih pravil delovanja, kadar gre za uporabo družbenih omrežij (Ahmad 2010).

Po drugi strani pa študije, ki se ukvarjajo z odnosi med novinarji in politiki, poudarjajo, da so meje med temi akterji pogosto zabrisane ter da lahko novinarji in politiki skozi čas razvijejo tesnejše odnose. Ausserhofer in Maireder (2013) tako na Twitterju prepoznavata elite političnih profesionalcev, ki jih tvorijo politiki, novinarji, strokovnjaki (politični svetovalci, lobisti, nevladne organizacije in znanstveniki). Uporaba Twitterja lahko vodi v intenzivnejši odnos med politiki in njihovimi deležniki, na primer novinarji, ker omogoča preprosto in trajajoče komuniciranje, brez omejitev, značilnih za formalnejše oblike komuniciranja (prav tam). Podobno ugotavlja tudi Verweij (2012), ki v raziskavi odnosov med politiki in novinarji na Twitterju razkriva vzajemno odvisnost novinarjev in politikov na temelju medsebojnih povezav v tem smislu, kdo komu vzajemno sledi in kdo ne. Meje med vlogami novinarjev in politikov še dodatno zamegljuje hibridni medijski sistem (Chadwick 2011), v katerem tako politiki kot novinarji z objavljanjem sporočil na Twitterju skupaj ne oblikujejo le agende na družbenem omrežju, temveč posredno vplivajo tudi na dnevni red političnega novinarstva v medijih.

Družbena omrežja kot prostori odnosov tako prevprašujejo odnose med novinarji in politiki, ki so bili značilni za množične medije – in sicer skozi spreminjanje tradicionalnih razmerij moči med tema dvema skupinama akterjev (gl. npr. Nimmo 1964; Gans 1979; Cook 1998; Strömbäck in Nord 2006) in prenosljivost komunikacijskih vlog, ki so bile še nedavno značilne za novinarje (gl. npr. Splichal 2000; Vobič 2009; Dahlgren 2013), tudi na druge akterje, med drugim politike, politične stranke in njihove predstavnike za odnose z javnostmi. V naslednjem razdelku se zato skozi prizmo odnosov med novinarji in politiki ter prekrivajočih komunikacijskih vlog posvečamo posebni značilnosti komuniciranja na Twitterju, ki z retvitanjem uporabnikom omogoča, razširjanje sporočil oseb, ki jim sledijo, s čimer se lahko povečuje doseg teh vsebin in z morebitnim učinkom multiplikacije sporočil pomembno določa prevladujoče tokove komuniciranja in glavne akterje v njih.

Retvitanje kot odsev odnosov

Dozdajšnje raziskovanje se je z retvitanjem ukvarjalo z različnih perspektiv, in sicer komuniciranja na Twitterju v širšem smislu (gl. npr. Evans 2010; Leetaru 2012), motivacij uporabnikov, ki retvitajo (gl. npr. Boyd idr. 2010), ter besedilnih in diskurzivnih značilnosti retvitanih sporočil (gl. npr. Stieglitz in Dang-Xuan 2012; Jungherr 2014), pri čemer se raziskave le redko lotevajo odnosov med novinarji in politiki.

Študije, ki proučujejo trende retvitiranja, tako ugotavljajo homogenizacijo komuniciranja na Twitterju, saj se delež retvitov glede na druga sporočila povečuje. Tako je vzorec leta 2010 izmed 1,2 milijarde tvitov vseboval šest odstotkov retvitanih sporočil (Evans 2010), leta 2012 pa že triindvajset (Leetaru 2012).

Proučevanje motivacij uporabnikov v tem kontekstu kaže, da retvitanje deluje kot oblika strinjanja, ki posameznikom omogoča ponovno objavljanje vsebine drugih in tako prispevajo k njeni vidnosti (gl. Boyd idr. 2010). Tudi Conover in drugi (2011) na podlagi analize retvitanih sporočil ugotavljajo, da posamezniki, ki retvitajo drugim, z njimi v veliki meri delijo tudi politični nazor. Tovrstna ponovno objavljenja in razširjena sporočila tako posledično odražajo polarizacijo tako splošnega komuniciranja (Boyd idr. 2010) kot političnega (Conover idr. 2011). Toda Boydova in drugi (2010) v poznejši študiji ugotavljajo, da širjenje tvitov ni zgolj razpošiljanje sporočil novemu občinstvu, torej ne gre samo za večanje dosega, temveč tudi preverjanje in vključevanje drugih, tako ugotavljajo različno motivacijo uporabnikov pri retvitanju: poudarjanje ali razširjanje, zabavo, informiranje, komentiranje, oznanjanje, da je oseba sporočilo prebrala, in javno strinjanje.

Raziskave besedilnih in diskurzivnih značilnosti retvitanih sporočil so pokazale, da so retvitana sporočila pozitivno ali negativno čustveno zaznamovana (Stieglitz in Dang-Xuan 2012). Uporabniki tudi bolj retvitajo sporočila tistih, ki so dlje dejavni na Twitterju in tako bolj vešči konvencij komuniciranja (prav tam). Z analizo 200 najbolj retvitanih sporočil je Jungherr (2014) primerjal tradicionalno medijsko logiko poročanja o političnih zadevah in politično sporočanje na Twitterju ter ugotovil, da politična dejavnost na družbenih omrežjih sledi objavnim vrednostim tradicionalnih medijev o političnih zadevah, ki daje prednost nosilcem družbene moči.

Graham in drugi (2013) so redki avtorji, ki so proučevali retvitanje politikov in novinarjev. V analizi vzorcev uporabe običajnih objav, odgovorov, retvitov in retvitov s komentarjem so ugotovili, da je pri politikih četrtnina sporočil posredovana v obliki retvitov, delež retvitov s komentarjem pa je manjši od dveh odstotkov. Poleg tega so ugotovili, da je interakcija med skupinama redka ter da je delež komunikacije med politiki in novinarji zgolj deset odstotkov vseh tvitov politikov (prav tam). To poudarjajo tudi Lawrenceova in drugi (2013), ki so ugotovili, da politični novinarji retvitajo skoraj izključno le novinarskim kolegom in le redko uporabnikom, ki jim sledijo.

Dozdajšnje raziskave retvitiranja med politiki in novinarji se ponovnega objavljanja sporočil na Twitterju niso podrobneje lotevale z vidika odnosov med tema dvema skupinama akterjev. Zato poskuša pričujoča študija zapolniti to raziskovalno vrzel in analizirati redefinicijo odnosov glede na razmerja moči med skupinama, ki se kažejo skozi retvitanje, in komunikacijskih vlog, ki jih novinarji in politiki prevzemajo ob medsebojnem ponovnem objavljanju tvitov. Pri tem sta osrednji raziskovalni vprašanji naslednji:

1. Kakšni so vzorci pripisovanja pomembnosti retvitanih akterjev v odnosih med novinarji in politiki?

2. Kako se v odnosih med novinarji in politiki artikulira značaj retvitanja z vidika prevladujočih komunikacijskih vlog?

Študijo postavljamo v slovenski družbeni kontekst, v katerem so odnosi, tako Volčičeva in Erjavčeva (2012, 7), vpeti v »tesna klientelistična omrežja, ki temeljijo na lojalnosti«, in kjer se »novinarji raje poslužujejo zagovorniške vloge kot poštenega poročanja«. Ta kontekst determinirajo tudi močne osebne povezave, ki presegajo normativno sprejeta pravila. Določeni novinarji se tako povezujejo z ekonomsko in s politično elito ter delujejo v neformalnem načinu »umazanega zaveznitva«, medtem ko drugi kolegi tovrstno početje zgolj pasivno opazujejo, ker bi z izpostavljanjem lahko ogrozili svoje delovno razmerje, in tako posledično sprejemajo podrejeno vlogo (prav tam).

Kombinacija kvantitativnih in kvalitativnih metod

Raziskovalnih vprašanj se lotevamo s kombinacijo treh metod: (1) z analizo novinarsko-političnih omrežij skozi retvitaje, (2) s kvantitativno analizo vsebine medsebojno retvitanih sporočil novinarjev in politikov ter (3) s poglobljenimi intervjuji z relevantnimi novinarji ter politiki oziroma predstavniki za odnose z javnostmi političnih strank, ki upravljajo s strankarskimi računi na Twitterju. Dozdajšnje študije, ki obravnavajo politično komuniciranje na omrežju Twitter, še niso uporabile kombiniranega metodološkega pristopa analize omrežij in poglobljenih intervjujev, ki bi poleg identifikacije ključnih akterjev v omrežju (v tem primeru novinarjev, ki v največji meri retvitajo sporočila politikov in nasprotno) omogočila tudi bolj poglobljen vpogled v odnose med tema dvema skupinama. Kot meni Jungherr (2014, 14), »obstaja nevarnost, da Twitterjeva očitna privlačnost za kvantitativne analize v določeni meri zasenči potrebo po kvalitativnih pristopih pri politični rabi omrežja«. Izhodišče za proučevanje obeh raziskovalnih vprašanj sta bili oblikovanje populacije novinarjev in politikov na Twitterju ter zbiranje za to študijo relevantnih ponovno objavljenih tvitov.

Prepoznavanje populacije je potekalo v aplikaciji Who to Follow znotraj omrežja Twitter, ki temelji na algoritmu podobnosti obstoječih povezav med akterji na omrežju in uporabniku predlaga sledenje najbolj podobnih uporabnikov glede na njihove obstoječe povezave in dejavnosti. V analiziranem obdobju smo spremljali dejavnost 275 uporabniških generičnih računov medijskih hiš, vključno s sodelavci njihovih spletnih različic, uradnih računov redakcij, oddaj in tudi osebnih računov novinarjev (televizijskih hiš: Televizija Slovenija, POP TV, Planet TV in Kanal A; dnevnih časopisov: *Delo*, *Dnevnik*, *Večer*, *Finance* in *Primorske novice*; tednikov: *Mladina*, *Demokracija* in *Reporter*; radijskih postaj: Radio Slovenija, Radio Študent in Radio Ognjišče; in Slovenske tiskovne agencije). V končno analizo smo tako uvrstili 72 računov, s katerih so novinarji vsaj enkrat v analiziranem obdobju retvitali sporočilo politika. Pri politikih/političnih strankah smo sprva zajeli 240 računov članov in generičnih računov parlamentarnih in neparlamentarnih strank ter list, ki so kandidirale na evropskih volitvah (SD, SDS, Pozitivna Slovenija, Državljska lista, DeSUS, NSi, SLS, IDS, TRS, Zares, Solidarnost, Verjamem, Piratska stranka, Kacin konkretno, SMS – Zeleni Slovenije, SNS in Sanjska služba). V nadaljnjo analizo smo uvrstili 100 računov, s katerih je politik v analiziranem obdobju vsaj

enkrat retvital sporočilo novinarja. Pri politikih in novinarjih smo skušali v največji meri zajeti vse akterje, tako smo vključili vse stranke, ki so kandidirale na volitvah v Evropski parlament in novinarje najrelevantnejših informativnih medijev, ki so prisotni na Twitterju. Odprtokodna aplikacija yourTwrapperkeeper je v tem okviru od uradnega začetka do konca uradne volilne kampanje v Evropski parlament, od 25. aprila do 25. maja 2014, sproti shranila 484.799 izhodnih in vhodnih sporočil spremljanih akterjev, iz katerih smo nato izolirali omrežje retvitov. V analizi smo tako upoštevali 2226 retvitanih sporočil med novinarji in politiki.

Odgovor na prvo raziskovalno vprašanje smo skušali poiskati z analizo omrežij, in sicer s programskim orodjem NodeXL, ki omogoča vizualizacijo kompleksnih podatkov o povezavah med akterji v obliki usmerjenega grafa in tako razkriva pomembne strukturne značilnosti podatkov o medsebojnem retvitianju akterjev. Pripisovanje pomembnosti akterju smo merili s številom sporočil, ki jih retvita določeni akter druge skupine. Zaradi kompleksnosti podatkov se v analizi omejujemo na primere, v katerih posamezni akterji retvitajo sporočila iste osebe vsaj desetkrat, kar kaže na sistematičnost ponavljanja. Rezultati, ki jih predstavljamo v dveh ločenih prikazih, vključujejo tudi akterjevo pripadnost mediju oziroma politični stranki.

Na drugo raziskovalno vprašanje smo skušali odgovoriti s kvantitativno analizo vsebine, s katero smo prepoznavali »družbene značilnosti, o katerih je mogoče sklepati iz besedil« (Splichal 1990, 18), tj. prevladujoče komunikacijske vloge, ki jih novinarji/mediji in politiki/politične stranke prevzemajo z retvitianjem sporočil druge skupine. Pri pripravi merskega inštrumenta smo si pomagali z uveljavljenimi normativnimi vlogami medijev (gl. npr. Vobič 2009), ki jih v kontekstu sodobnega družbenega komuniciranja lahko prevzemajo tudi drugi akterji, na primer politiki/politične stranke (gl. npr. Chadwick 2011). Retvite smo tako razvrstili v naslednje skupine:

- *posredniško retvitianje*: s samodejnim retvitom ali pripisom v retvitu akter obvešča o informaciji ali interpretaciji v tvitu drugega uporabnika;
- *zagovorniško retvitianje*: s pripisom v retvitu akter zagovarja določena stališča, ki so v skladu z vsebino tvita drugega uporabnika;
- *kritično retvitianje*: s pripisom v retvitu akter izpostavlja paradokse, netočnost ali nestrinjanje z vsebino tvita drugega uporabnika;
- *razvedrilno retvitianje*: s pripisom v retvitu akter poskuša s humorjem ali na zabaven način izpostaviti tvit drugega uporabnika;
- *komunitaristično retvitianje*: s pripisom v retvitu akter spodbuja participacijo v razpravi in (ali) pri reševanju skupnih problemov, na katere opozarja tvit drugega uporabnika.

Proučevanje obeh raziskovalnih vprašanj dopolnjujemo s podatki, zbranimi s poglobljenimi intervjuji s tistimi novinarji ali upravitelji medijskih računov in politiki ali upravitelji strankarskih računov, ki so med volilno kampanjo najbolj retvitali akterjem druge skupine. Kot trdi McCracken (1988, 72), odprtost kot značilnost vprašanj v poglobljenem intervjuju omogoča raziskovalcem »poglobiti splošni pogled na določeno aktivnost in uvideti, kako jo posameznik dejansko vidi in izkuša«. Z intervjuji smo tako pridobivali njihovo razumevanje odnosa med novinarji in politiki na Twitterju in stališča, ki ga izkazujejo do ponovnega objavljanja tvtov akterjev druge skupine. Med novinarji smo intervjuvali samostojnega novinarja in kolumnista *Primorskih novic*, novinarko časnika *Finance*, novinarja

Dela, urednika političnega tednika *Reporter* in novinarja tednika *Reporter*. Za intervju smo prosili tudi urednike in novinarje političnega tednika *Demokracija*, a so sodelovanje zavrnil. Med politiki smo intervjuvali poslanca stranke Državljska lista, predstavnika za odnose z javnostmi stranke Nova Slovenija ter dva¹ predstavnika stranke Pozitivna Slovenija. Za intervju smo prosili tudi upravitelja računa Slovenske demokratske stranke, a se na naše prošnje ni odzval. Intervjuji, ki so bili dolgi od trideset minut do ene ure, so bili v celoti posneti in pretipkani.

Retvitanje: vzorci pripisovanja pomembnosti in prevzemanje sporočanj vlog

Analiza podatkov kaže, da je skupno število retvitov, ki so jih v analiziranem obdobju objavili bodisi novinarji bodisi politiki, 95.601. Če upoštevamo sporočila vseh akterjev, ki jih politiki in novinarji retvitajo najsi bodo to drugi (tudi tuji) politiki, novinarji ali državljani – lahko ugotovimo, da je skoraj tretjina (27.473 oz. 28,7 odstotka) retvitov. To pomeni, da je pomemben delež sporočil slovenskih politikov in novinarjev na Twitterju posredovan. K temu deležu so politiki prispevali nekaj več kot polovico (14.980 oz. 54,5 odstotka) retvitov, novinarji pa nekaj manj, tj. 12.493 retvitov (45,5 odstotka). Če se osredinimo zgolj na take, s katerimi novinar neposredno retvita politiku ali nasprotno, je delež razmeroma majhen, 2,3 odstotka (2226). Tudi tu je delež obeh skupin podoben; politiki sicer v nekoliko manjši meri retvitajo novinarjem (1020) kot nasprotno (1246).

Proučevanja prvega raziskovalnega vprašanja smo se lotili tako, da smo iz vzorca 1020 sporočil, s katerimi politiki retvitajo novinarjem, izolirali odnose, v katerih politiki v deset ali več primerih retvitajo istemu novinarju zato, da bi lahko prepoznali uveljavljeno prakso retvitiranja in trdnejše vzorce pripisovanja pomembnosti akterjev. Rezultati kažejo, da tretjino (318 oziroma 30,3 odstotka) vseh novinarskih sporočil, ki so jih retvitali politiki v analiziranem obdobju, zajema devet politikov, od katerih so vsi člani stranke SDS, in pet novinarjev, od tega tri tednika *Demokracija* in dva tednika *Reporter*. Tudi iz 1246 sporočil, s katerimi novinarji retvitajo politikom, smo zaradi prej navedenih razlogov izolirali odnose, v katerih novinarji v vsaj desetih primerih retvitajo istemu politiku. Gre za tretjino (423 oziroma 41,3 odstotka) vseh političnih sporočil, ki so jih retvitali novinarji v analiziranem obdobju. Ta zajema deset novinarjev, od tega tri novinarje tednika *Demokracija*, tri tednika *Reporter*, po enega novinarja *Financ*, *Planeta TV*, *RTV Slovenije* in samostojnega novinarja, ter 14 politikov, od tega 11 politikov SDS in po enega politika iz *Pozitivne Slovenije*, *Državljske liste* in *Zaresa*.

Pripisovanje pomembnosti akterjev z retvitanjem

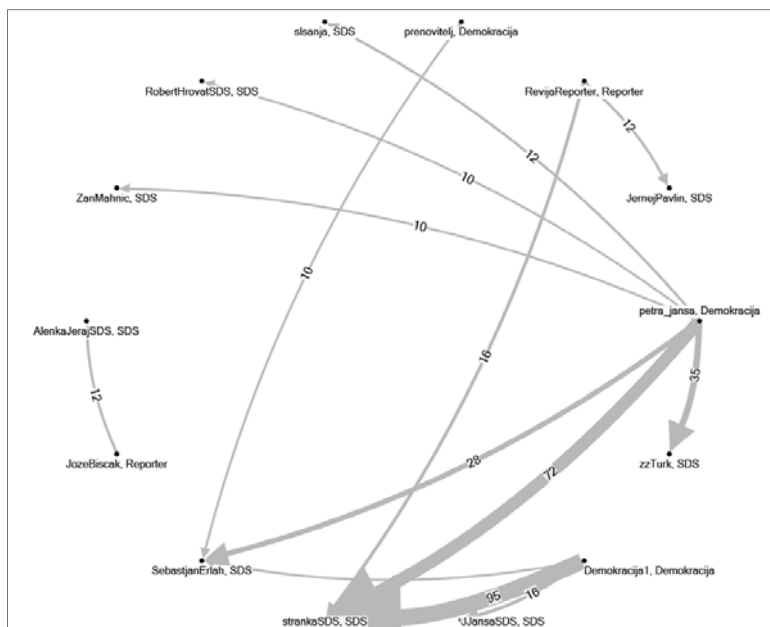
Rezultati analize omrežij so pokazali izrazito vzajemno pripisovanje pomembnosti med Slovensko demokratsko stranko in tednikom *Demokracija*, nekoliko manj izrazito pa tudi med omenjeno stranko in tednikom *Reporter*. Velika prepletenost številnih akterjev, ki se vzajemno retvitajo, kaže na sistematičnost tovrstne prakse. Rezultati analize so pokazali vzdržnost pri pripisovanju pomembnosti večjega dela novinarjev osrednjih tiskanih in elektronskih medijev ter večine političnih strank, razen največje vladne stranke, *Pozitivne Slovenije*. V drugih analiziranih primerih gre za pripisovanje pomembnosti politiku, ko novinar oziroma upravitelj medijskega računa retvita sporočila politika.

Koalicijski vzorec

Značilnosti vzorca komuniciranja, ki smo ga poimenovali koalicijski, zaznamuje obojestransko pripisovanje vzajemnosti med novinarji in politiki glede na strankarsko oz. medijsko pripadnost (osebni in generični računov strank oz. medijev). Struktura je podobna mreži, pripisovanje pomembnosti je sistematično, saj retvitanje poteka med številnimi različnimi akterji iz določene stranke ali medija. Pripisovanje pomembnosti ne temelji na ideološki bližini, ki se kaže v odsotnosti drugih, ideološko podobnih akterjev.

V raziskavi smo identificirali ta komunikacijski vzorec na primeru pripisovanja pomembnosti novinarskim virom na podlagi retvitiranja prevladujoče stranke SDS. Vsi politiki, ki so retvitali novinarski vir v več kot desetih primerih, so namreč iz omenjene stranke, kot novinarski vir pa so nastopali le novinarji dveh tednikov, *Demokracije* in v nekoliko manjši meri tudi tednika *Reporter* (graf 1).

Graf 1: Koalicijski vzorec pripisovanja pomembnosti političnih akterjev na strani novinarjev, s frekvenco desetih ali več retvitov (puščica označuje smer od novinarja k politiku, številka pa število retvitov)

Pripisovanje pomembnosti se je še posebej izrazito pokazalo v odnosu med novinarke *Demokracije* Petro Janša (@petra_jansa) in generičnim računom stranke SDS (@strankaSDS), ki ga upravlja strankina služba za odnose z javnostmi pod vodstvom Jerneja Pavlina. Med enomesečnim spremljanjem smo zaznali, da je stranka 72-krat retvitila sporočila novinarke, kar predstavlja sedem odstotkov vseh novinarskih sporočil, ki so jih retvitali politiki.

Novinarji *Demokracije*, v manjši meri pa tudi tednika *Reporter*, so recipročno retvitali sporočila članov opozicijske stranke SDS (graf 2). Delež sporočil članov SDS-a, ki jih retvitajo novinarji *Demokracije*, je v razmerju do vseh političnih sporočil,

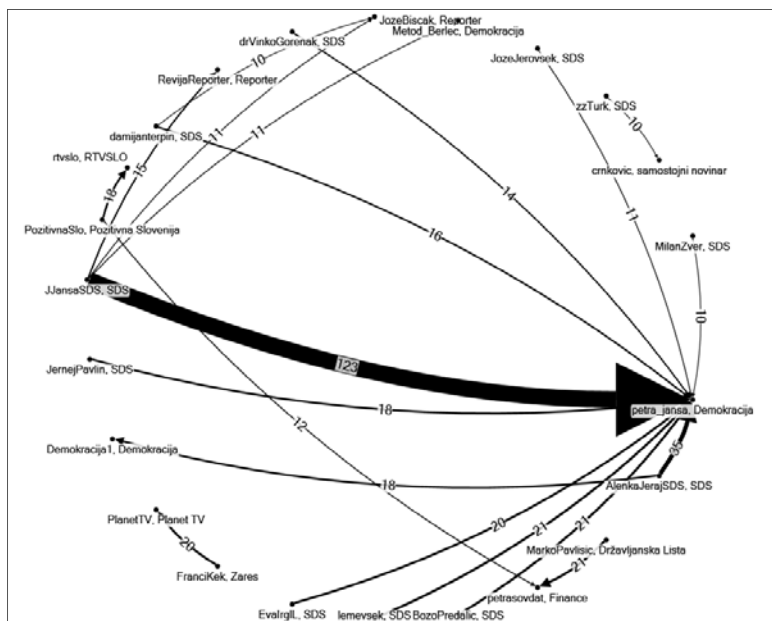
ki jih retvitajo novinarji, 31-odstoten (318 sporočil). Vzorec podeljevanja pomembnosti se je najjasneje pokazal v odnosu predsednika stranke SDS Janeza Janše (@JjansaSDS) in novinarko Petre Janša, ki je v enomesečnem obdobju retvitala 123 njegovih sporočil, kar je 12 odstotkov vseh političnih sporočil, ki so jih retvitali novinarji.

Stališče stranke SDS glede pripisovanja pomembnosti, ki ga povzemamo iz tiska, je, da je splošno znano, da retvitanje ne pomeni samodejnega strinjanja z vsebino (Cvelbar 2014). Kljub temu pa je pomenljivo sprenevedanje novinarja tednika *Reporter*, ki izrazito pripisuje pomembnost članu stranke SDS. Na vprašanje, ali je že kdaj retvital sporočilo kateregakoli politika, nam je v intervjuju odgovoril: »Ne, to pa mislim, da se še ni zgodilo.«

Da odnos med stranko SDS in revijo *Reporter* v tem kontekstu ne temelji zgolj na političnem nazoru, kaže odsotnost v pripisovanju pomembnosti idejno podobnim strankam, saj je urednik tednika *Reporter* v intervjuju povedal: »Ker smo desno-sredinski, imamo več tviterašev, ki so bližji temu nazoru.« Vzrok za odsotnost ideološko sorodne stranke NSi pa je po njegovem mnenju v različnih stališčih do specifičnega političnega vprašanja:

Ko je recimo Janša /.../ o glasovanju NSi o arhivskem zakonu napisal »Shame«, je to kmalu eskaliralo in se je razvila polemika. /.../ ko je bil spopad glede glasovanja o arhivskem zakonu, je NSi blokirala cel niz novinarjev in medijev, med drugim tudi mene in Reporter, torej medijev, ki so bili kritični do njih. In ker so oni blokirali nas, sem jih še jaz dal dol (urednik tednika Reporter).

Graf 2: Vzorci pripisovanja pomembnosti retvitov novinarskih akterjev na strani politikov, s frekvenco desetih ali več retvitov (puščica označuje smer od politika k novinarju, številka pa frekvenco)

Tradicionalni vzorec

Tradicionalni komunikacijski vzorec temelji na odsotnosti izrazitega retvitanja med politiki in novinarji, ki ga v raziskavi določamo z mejo vsaj desetih sporočil določenega akterja, ki jih retvita akter druge skupine.

Vzorec pripisovanja pomembnosti na podlagi retvitanja je mogoče zaznati tako na politični kot tudi medijski ravni. S politične izostajajo tako akterji opozicijskih strank (ki so obenem ideološko najbližje stranki SDS) kot tudi akterji koalicijskih strank (razen Pozitivne Slovenije), ki bi v tolikšni meri retvitali novinarjem omenjenih tednikov. Na medijski ravni pa je pomenljiva odsotnost drugih novinarskih virov, predvsem novinarjev osrednjih medijev (razen časnika *Finance* in RTV Slovenija), tako tiskanih (*Dela*, *Dnevnika* in *Večera*) kot tudi komercialne televizijske hiše POP TV. Odsotnost novinarjev pri pripisovanju pomembnosti na podlagi retvitanja, ki se zaradi specifičnosti obdobja (volilne kampanje) vzdržujejo pripisovanja pomembnosti, kar bi lahko vplivalo na legitimacijo političnih sporočil na strani novinarjev, kot pojasnjuje novinar *Dela* v intervjuju: »Ne retvitaš pa recimo ... zdaj smo v času kampanje ... ne retvitaš stranke, ki agitira k podpisovanju k padcu zakona in ne retvitaš vlade, ki ta zakon brani.« Nasprotno pa je predstavnik Pozitivne Slovenije v intervjuju menil, da gre za problem uravnoteženosti: »Medijske hiše se bojijo, da ... Ta slavna slovenska uravnoteženost ... Nekdo lahko ves čas kvasi neumnosti, nekdo pa ves čas govori smiselne stvari, mediji pa mislijo, da morajo to obtežiti. Potem pa raje v to ne posegajo, ker se hitro najde kdo, predvsem je to SDS, ki medije maltretira z vsako domnevno krivico, ki jih oni vidijo vsakodnevno« (predstavnik Pozitivne Slovenije).

Nadzorniški vzorec

Značilnosti nadzorniškega komunikacijskega vzorca zaznamuje enostransko pripisovanje pomembnosti različnih akterjev, ki so po pripadnosti stranki oz. mediju različni. Struktura vzorca je centrična, saj temelji na enem središču.

Tak vzorec smo prepoznali v primeru vodilne vladne stranke Pozitivne Slovenije (@PozitivnaSlo). Delež sporočil Pozitivne Slovenije, ki jih retvitajo novinarji, je zgolj 2,9-odstoten (30 retvitov) glede na vse politične retvite novinarjev. Po drugi strani je to edina stranka, katere sporočila so vsaj desetkrat retvitali novinarji dveh osrednjih, a različnih medijev, Petra Sovdat (@petrasovdat) iz časnika *Finance* in upravitelji računa @rtvslo na RTV Slovenija. Novinarka *Financ* je pojasnila svoj odnos s predstavniki stranke Pozitivna Slovenija kot nadzorniški: »Jaz to zelo redko delam, če retvitam, delam zato, da ljudje vidijo, kaj jim gre po glavi [politikom, op. p.], in dodam komentar. Če retvitam, delam to zato, da ljudje vidijo, kaj se jim dogaja.«

Individualni vzorci

Značilnosti individualnih komunikacijskih vzorcev zaznamuje vzajemno pripisovanje pomembnosti med zgolj dvema posameznikoma, novinarjem in politikom ali nasprotno, ki temelji na osebnih preferencah, struktura pa je diadna. Tovrstne vzorce podeljevanja pomembnosti smo ugotovili npr. pri novinarki *Financ* Petri Sovdat in Marku Pavlišiču (@MarkoPavlisic), poslancu Državlanske liste, ter novinarju Marku Crnkoviču (@crnkovic) in Žigi Turku (@zzTurk), članu SDS.

Novinarka *Financ* je pojasnila odnos s poslancem Državlanske liste z ideološko bližino in s karakternimi značilnostmi politika: »Imava podoben svetonazorski

vidik, tako da se da z njim kaj pametnega reči. Daleč od tega, da bi se strinjala z njim v vsem. Osebnostno je normalen. Kritiko sprejema tako, kot je treba, ni tak, da gre takoj na okope.«

Pripisovanje pomembnosti politiku iz vrst SDS v retvitih samostojnega novinarja pa je slednji prepoznal v politikovih karakternih značilnostih: »Onadva [poleg omenjenega tudi član stranke Zares, op. p.] sta nadpovprečna tviteraša, ki znata kaj povedati.«

Značaj retvitanja skozi prevladujoče komunikacijske vloge v retvitih

Proučevanja drugega raziskovalnega vprašanja smo se lotili z izoliranjem tistih retvitanih sporočil, v katera so akterji posegli s pripisom. Vsebino pripisov smo nato analizirali in razvrstili v pet kategorij: posredniško, zagovorniško, kritično, razvedrilno in komunitaristično. Rezultati kvantitativne analize vsebine so pokazali, da tako novinarji kot politiki pri retvitanju ne spreminjajo izvorne oblike sporočil. 97,4 odstotka retvitov med novinarji in politiki je nespremenjenih, kar kaže na prevzemanje posredniške vloge akterjev obeh skupin (tabela 1). Zgolj 2,6 odstotka retvitov je bilo spremenjenih tako, da so akterji izvornemu sporočilu pripisali vsebino posredniškega, zagovorniškega, kritičnega, razvedrilnega ali komunitarističnega značaja.

Tabela 1: Razvrstitev retvitov glede na značaj po številu (in odstotkih), n = 2226

	Posredniško	Zagovorniško	Kritično	Razvedrilno	Komunitaristično
Novinarji retvitajo politikom (1246)	1208 (53,3 %)	10 (0,4 %)	26 (1,1 %)	2 (0 %)	0
Politiki retvitajo novinarjem (1020)	1000 (44,1 %)	10 (0,4 %)	8 (0,4 %)	1 (0 %)	1 (0 %)

Pripis retvitom je pomemben, ker opredeljuje značaj sporočila, najpogosteje afirmativno, a tudi kritično. Samostojni novinar, ki je v analiziranem vzorcu v največji meri (61 odstotkih) dopolnjeval retvitana sporočila, je povedal: »Jaz, po navadi, imam raje možnost retvitanja, retvit s komentarjem, ne samo tisto, da še enkrat poobjavim isti tvit. /.../ Pri tem navadnem retvitanju [posredniškem, op. p.] ne veš, kaj si pravzaprav človek misli.«

V raziskavi smo ugotovili, da je porazdelitev komunikacijskih vlog glede na značaj retvitov približno enaka med obema skupinama, nekoliko bolj so pri posredovanju sporočil politikov kritični novinarji. Kljub temu tako novinarji pri retvitih politikov kot tudi v nasprotni smeri prevzemajo izrazito posredniško vlogo.

V nadaljevanju smo podrobneje analizirali sporočila, v katerih akterji prevzemajo različne vloge.

Posredniško retvitanje

V analizirani populaciji posredniško retvitanje predstavlja 97,4 odstotka vseh retvitanih sporočil. Pri tovrstnem retvitanju so bili nekoliko dejavnejši novinarji (53,3 odstotka posredniških retvitov) kot politiki (44,1 odstotka posredniških retvitov). Za tako retvitanje so bili značilni samodejni retviti, tj. retviti brez pripisa, in tisti retviti s pripisom, ki jasno in nedvoumno izražajo posredniško vlogo akterja.

Primer, v katerem novinarka retvita sporočilo politika in ga dopolni s pripisom posredniškega značaja:

Danes v Večeru. RT @VanessaCokl: @zzTurk in @Fitzroy1985.o novostrankarski ofenzivi. Kaj bo iz tega, kaj bo od tega. @vecer

Pomenljive razlike v značaju retvitanja smo zaznali v intervjujih, ki smo jih izvedli s predstavniki skupin. Novinarji v primerih, ko jim retvitajo politiki, večinoma priznavajo, da politiki posredniške retvite razumejo kot obliko legitimacije njihovih sporočil, s čimer se zamegljuje meja med novinarsko in politično vlogo. Tako novinar *Dela* v intervjuju meni: »Že sam retvit včasih za njih [politike, op. p.] izpade bolj promo, kot ga ti v resnici pišeš. Dobi to konotacijo, to je neizogibno.« Z njim se strinja samostojni novinar, ki pravi: »To je sicer lahko slaba usluga, da se politik z mano strinja. Marsikdo retvitanje razume kot izraz podpore – in po navadi tudi je – in vidi v tem nek političen ‚konekšn‘. Na srečo me ne retvitajo in citirajo eni in isti, ampak različni.« Kljub tem, pa novinarji navajajo, da je prednost tega tudi povečevanje dosega sporočila: »Včasih [članek, op. p.], če ti ga retvita kdo z ogromno followerji, je pa to že kar šansa za eno branost. Pa se lahko z njim strinja ali pa ne strinja. Hvala lepa za branost!« (novinar *Dela*).

Temu pritrjuje tudi druga, politična stran. Tako predstavnik Pozitivne Slovenije: »To je [posredniško retvitanje, op. p.] seveda za nas krasno, ker mediji običajno imajo zelo velik sledilcev in določen medij ima seveda določeno zaupanje v svojih sledilcih, in če medij retvita tvoje sporočilo, je to zate nek pozitiven moment« (predstavnik PS). Natančneje ga dopolni kolegica, predstavnica iste stranke, ki poleg pomembnosti širjenja dosega in pripisovanja pomembnosti pri retvitanju poudarja tudi pomembnost odsotnosti novinarskega pripisa oz. ohranjanja izvorne vsebine sporočila: »To je direkt retvit, ker je sporočilo jasno in mi, ne vem kaj, da bi si novinarji lahko mislili, da mi prirejamo zgodbe /.../ Nam je v interesu, da se sporočilo poda naprej v isti obliki, kot smo ga mi oblikovali« (predstavnica PS). Predstavnik stranke NSi pri tem poudarja še širši doseg sporočila: »Sej veste, sam retvit [posredniški retvit, op. p.] pomeni posredovanje, tudi svojim kolegom. Zaradi tega tudi vsi njihovi kolegi vidijo to informacijo.«

A pri dveh novinarskih sogovornicah je mogoče zaslediti, da je značaj posredniških retvitov lahko tudi drugačen, saj omenjena z izrazoma včasih in po navadi izpostavita kompleksnost odnosov, ki se kažejo v retvitanju. Samostojni novinar, kadar govori o razlogih za retvitanje sporočil politikov brez pripisa, navaja, da strinjanje v povezavi z retvitanjem ni samoumevno: »Lahko se mi je kaj zdelo fajn, pa sem retvital, češ ‚word!‘, ‚Res‘, ‚+1‘, karkoli, ‚dobro je povedal‘, lahko pa tudi ‚Moj Bog!‘.« Problematičnost pri interpretaciji posredniških retvitov nadalje elaborira novinarka *Financ*: »Odvisno od tistega, ki tvita. Moraš vedeti približno, kakšen je, ali je podpornik ali je nasprotnik. Nasprotniki retvitajo, da se vidi, kakšna budala je, podporniki, da se vidi, da je car careva.«

Zagovorniško retvitanje

Analiza je pokazala, da zagovorniško retvitanje predstavlja le 0,4 odstotka vseh retvitanih sporočil med politiki in novinarji ter enak odstotek v nasprotni smeri. Za tako retvitanje je značilen pripis k izvornemu tvitu, ki jasno in nedvoumno zagovarja vir in poudari strinjanje z vsebino izvornega sporočila.

Za ponazoritev prevzemanja zagovorniške vloge v pripisu izvornega sporočila navajamo nekaj primerov retvitanih sporočil Žige Turka in Marka Crnkoviča.

Primeri, v katerih novinar retvita sporočilo politika:

@crnkovic: Res dober tekst. Kdo je pa avtor? RT @zzTurk: Članek (vsaj) tedna.

ST@KonsKritika: Huda Jama - strategija molka <http://t.co/mR2BM8NUWE>

@crnkovic: Temu se reče televizija. RT @zzTurk: Od 3:30 naprej, tule: <http://t.co/AOV5DVsi5z>

Primeri, v katerih politik retvita sporočilo novinarja:

@zzTurk: True that! RT @finance_si: Kolumna Mateja Kovača: Strukturne reforme so neoliberalizem <http://t.co/c481bAutKf>

@zzTurk: *to* pa nekaj pove. RT @Korljan: Na posnetkih in fotkah sem Jakiča videl le z Jankovičem. Kar najbrž pomeni, da bo zmagal ZJ.

Kritično retvitanje

Analiza je pokazala, da kritično retvitanje predstavlja le 1,6 odstotka vseh retvitanih sporočil med politiki in novinarji, pri čemer novinarji v večji meri izražajo kritiko do sporočil politikov (1,1 odstotka) kot nasprotno (0,4 odstotka). Za tako retvitanje je značilen pripis k izvornemu sporočilu, ki je izrazito kritičen ali ciničen do njegove vsebine.

Primeri, v katerih novinarka retvita sporočilo politika in prevzema kritično vlogo:

@petrasovdat: ko se te odreče sportski drug RT @PozitivnaSlo: Peter Vilfan: Podpiram @ABratusek. Sem zato, da imamo župana LJ... <http://t.co/UIFFM1BCyb>

@petrasovdat: ko se te se 1x več odreče menedžerski ata RT @PozitivnaSlo: Goslar: AB je samozavestno začela voditi vlado in naj tako nadaljuje

Primeri, v katerih politik retvita sporočilo novinarja in prevzema kritično vlogo:

@FranciKek: Kaj vse vidijo ljudje v ogledalu --> RT @SilvesterSurla: Ivan Vogrin je ogledalo slovenske medijske greznice.

@krajncb: V sili hudič še muhe žre. RT @Delo PS, LDS in Zares skupaj na volitve. <http://t.co/u3S1x4NzAy> #politikasi #EP2014

Razvedrilno in komunitaristično retvitanje

V analizi smo poskušali identificirati tudi take pripise izvornim sporočilom, ki poudarjajo razvedrilni in komunitaristični značaj retvita, a zaradi (ne)številčnosti bistveno ne prispevajo k značaju retvitiranja. Komunitaristični značaj poudarja bodisi spodbujanje k javni razpravi bodisi identificiranje problemov skupnosti in njihovo

reševanje, medtem ko razvedrilni značaj predpostavlja zabavno funkcijo pripisa. Primeri, v katerih so akterji prevzeli eno od vlog, navajamo v nadaljevanju.

Primer, v katerem politik retvita sporočilo novinarja in prevzema razvedrilno vlogo:

@zzTurk: Evo naloge za programerje! MT @crnkovic: Če se komu ljubi, naj si izmisli se krajši tipografski stavek. <http://t.co/5NCVfBGrLb>

Primer, v katerem novinarka retvita sporočilo politika in prevzema razvedrilno vlogo:

@Petrasovdat: #ROFLMAOodnevna RT@MarkoPavlisic: Ta je pa zmagovalna! <http://t.co/BdfQ05ElFd> (ne pozabit na komentarje)

Primer, v katerem politik retvita sporočilo novinarja in prevzema komunitaristično vlogo:

@krajncb: Pomembno obvestilo za organizatorje zbiranja pomoči za #poplave v Slovenija. RT @rtvslo <http://t.co/1CL0oLVAA> <http://t.co/m2HitAdMnP>

Retvitanje: pot v polarizacijo ali paralizacijo javne debate?

Ker ni študij, ki bi odnos novinarjev in politikov na Twitterju proučevale z vidikov razmerij moči med tema dvema skupinama akterjev, ki se kaže z retvitanjem in komunikacijskimi vlogami, ki jih novinarji in politiki prevzemajo ob medsebojnem ponovnem objavljanju tvitov, smo skušali s študijo zapolniti raziskovalno vrzel na tem področju. Članek s kombinirano metodo analize omrežij politikov, ki retvitajo novinarjem in nasprotno, kvantitativno analizo vsebine njihovih retvitov in intervjujev z akterji, ki jih v tovrstni praksi zaznavamo kot najdejavnije, prispeva k razpravi o odnosih med novinarji in politiki na družbenem omrežju Twitter.

Ključna ugotovitev o obstoju štirih vzorcev pri pripisovanju pomembnosti z retvitanjem sporočil v odnosih med novinarji in politiki v slovenskem političnem kontekstu. Od teh sta še posebej izrazita dva: koalicijski, po katerem se z retvitanjem sporočil meje med skupinama zabrisujejo, in tradicionalni, za katerega je značilna abstinenca glede retvitanja med novinarji in politiki. Za prvi vzorec je značilno vzajemno sistematično potrjevanje pomembnosti, izključno med člani Slovenske demokratske stranke in novinarji tednika *Demokracija* in *Reporter*. S podiranjem meje med novinarsko in politično skupino ter z izključevanjem drugače mislečih novinarjev in politikov, celo tistih, ki prihajajo iz ideološko podobnih strank, kot je lahko zaslediti med urednikom tednika *Reporter* in člani SDS (Košak 2012), akterji ustvarjajo »filtrirni mehurček« (Pariser 2011). Tako se filtrirajo informacije, ki so v neskladju z njihovimi stališči, kar pa lahko v naslednjem koraku povzroči pojav odmevne komore (Sunstein 2001), ko se z retvitanjem sporočil enako mislečih multiplicira tudi podobnost njihovih stališč. To lahko pripelje do utrjevanja stališč omenjene skupine in tudi do njihovega stopnjevanja, kar posledično podpira kulturo polarizacije medijskega in političnega prostora (Sunstein 2001; Conover idr. 2011).

Za nasprotni vzorec, ki smo ga imenovali tradicionalni, je značilna abstinenca glede izrazitega pripisovanja pomembnosti z retvitanjem. Na podlagi tega sklepamo, da večina slovenskih novinarjev in politikov, kadar gre za posredovanje sporočil članov druge skupine, ohranja ločnico med obema skupinama. To po eni strani pritrjuje ugotovitvi Dahlen Rogstadove (2013), da novinarji na omrežju

Twitter ohranjajo profesionalno vlogo, obenem to ugotovitev raziskava dopolnjuje s politično perspektivo, pri kateri ravno tako ugotavljamo odsotnost mnenj v novinarskih sporočilih, ki jih retvitajo politiki.

Raziskava je pokazala tudi dva manj izrazita vzorca, kadar gre za pripisovanje pomembnosti med akterji v političnem komuniciranju, ki smo ju poimenovali nadzorniški in individualni vzorec. Nadzorniški vzorec, za katerega je značilno pripisovanje pomembnosti, saj več različnih akterjev ene skupine retvita sporočilo določenega akterja, vključuje enostranski odnos. Tak vzorec smo ugotovili pri pripisovanju pomembnosti stranki Pozitivna Slovenija, ki pa je v analiziranem obdobju, poleg tega da je bila največja vladna stranka, pomembno zaznamovana z notranjimi trenji, ki so se posledično sklenila v kongresu stranke in njenem razkolu. To dogajanje je po našem mnenju pomembno vplivalo na pripisovanje pomembnosti pri retvitavanju njenih sporočil. Analiza individualnih vzorcev je pokazala pripisovanje pomembnosti na podlagi prijateljskih odnosov med novinarji in politiki, a v manjši meri, čemur pritrjujejo tudi ugotovitve raziskave Ausserhofferja in Mairederja (2013).

Ena od pomembnih ugotovitev raziskave je tudi, da je interakcija med novinarji in politiki, kadar gre za komentiranje medsebojnih retvitanih sporočil, majhna, kar potrjuje ugotovitve Grahama in drugih (2013). Tudi mi smo ugotovili, da je delež tovrstne interakcije, v kateri politiki ob retvitavanju novinarjevega sporočila pripišejo komentar, manjši od treh odstotkov. Naša raziskava jo dopolnjuje, saj ugotavlja, da je delež podoben, kadar gre za novinarsko retvitavanje političnih sporočil, kar pa je problem z normativnega vidika kritičnosti novinarskega (s)poročanja. Pri retvitavanju sporočil izrazito prevladujejo retviti posredniškega značaja, politiki in v nekoliko večji meri novinarji samodejno retvitajo sporočila drug drugemu. Izjemno nizek delež retvitov brez pripisa in posledično visok delež nespremenjenih retvitov kažeta na objektivizacijo sporočanja (Splichal 1997) oz. na ločevanje mnenj od informacij, kar pomeni, da posredovanje informacij prevlada nad načelom kritičnosti oz., kot meni Dewey (1999, 22), »novica tako z doslednim ločevanjem od besedila postaja le senzacija«. Ta ugotovitev potrjuje ugotovitve Dahlen Rogstadove (2013), da je le peščica novinarjev pripravljena deliti politično mnenje, a je v primerjavi z avtorico ne interpretiramo kot profesionalno, temveč kot disfunkcionalno za odnose med novinarji in politiki, saj se kritično poročanje podreja senzacionalizmu. Kljub temu je treba raziskati, na katere načine uporabniki omrežja Twitter izražajo kritiko.

V naši raziskavi smo samodejne retvite uporabnikov interpretirali kot Boydova in drugi (2008), da torej retvitavanje implicira strinjanje z vsebino izvornega sporočila. Intervjuvanci navajajo, da to sicer drži v večini primerov, a ne vedno in da je odvisno od specifičnega konteksta odnosa med tistim, ki objavi sporočilo, in tistim, ki njegovo sporočilo retvita.

Omejitve raziskave se kažejo tudi v specifičnem političnem kontekstu v obdobju izvedbe raziskave, ki sta ga poleg evropskih volitev zaznamovala tudi referendum o arhivih in kongres največje vladne stranke, katerega posledica je bil padec vlade. Ravno obdobje volilne kampanje je, sodeč po odgovorih novinarskih intervjuvancev, v določeni meri vplivalo na njihovo pripisovanje pomembnosti politikom. Najbrž pa je predvolilni čas prispeval k temu, da je bila dejavnost političnih akterjev na Twitterju povečana. Tudi to primerjavo izpostavljamo kot priložnost za prihodnje raziskovanje.

Zahvala

Zahvaljujem se kolegu Igorju Vobiču in kolegici Karmen Erjavec za izkazano pomoč, saj sta s svojimi predlogi in nasveti v veliki meri prispevala k večji kakovosti in razumljivosti članka.

Opomba

1. Iz stranke Pozitivna Slovenija so po volilnem kongresu, ki je potekal med volitvami v Evropski parlament, odšli nekateri vidnejši politiki in oblikovali novo stranko. Ker smo intervjuje izvajali po volitvah, smo se v tem primeru pogovorili s predstavnikom, ki je upravljal uporabniški račun (@PozitivnaSlo) do kongresa, in predstavnico stranke, ki je v strankinem imenu upravljala z računom po kongresu.

Literatura

- Ahmad, Ali Nobil. 2010. Is Twitter a Useful Tool for Journalists? *Journal of Media Practice* 11, 2, 145–155.
- Ansolabehere, Stephen, Roy L. Behr in Shanto Iyengar. 1993. *The Media Game: American Politics in the Television Age*. New York: Macmillan.
- Armstrong, Cory L., in Fangfang Gao. 2010. Now Tweet This: How News Organizations Use Twitter. *Electronic News* 4, 4, 218–235.
- Ausserhofer, Julian, in Axel Maireder. 2013. National Politics on Twitter. *Information, Communication & Society* 3, 16, 291–314.
- Boyd, Danah, Scott Golder in Gilad Lotan. 2010. Tweet, Tweet, Retweet: Conversational Aspects of Retweeting on Twitter. HICSS 43. IEEE: Kauai, HI, 6. januar.
- Chadwick, Andrew. 2011. The Political Information Cycle in a Hybrid News System: The British Prime Minister and the "Bullygate" Affair. *The International Journal of Press/Politics* 16, 1, 3–29.
- Conover, Michael D., Jacob Ratkiewicz, Matthew Francisco, Bruno Goncalves, Filippo Menczer in Alessandro Flammini. 2011. Political Polarization on Twitter. Proceedings of the Fifth International AAAI Conference on Weblogs and Social Media. <<https://www.aaai.org/ocs/index.php/ICWSM/ICWSM11/paper/view/2847/3275>>
- Cook, Timothy. 1998. *Governing with the News: The News Media as a Political Institution*. Chicago: University of Chicago Press.
- Cook, Timothy. 2006. The News Media as a Political Institution: Looking Backward and Looking Forward. *Political Communication* 23, 2, 159–171.
- Cvelbar, Matic. 2014. Janša na Twitterju razposlal zapis, da je Obama podoben Hitlerju. *Finance*, 7. april.
- Dahlen Rogstad, Ingrid. 2013. Political News Journalists in Social Media – Transforming Political Reporters into Political Pundits? *Journalism Practice*, 1–16. <<http://www.tandfonline.com/doi/pdf/10.1080/17512786.2013.865965>>
- Dewey, John. 1999. *Javnost in njeni problemi*. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.
- Evans, Mark. 2010. An Exploration of Retweets and Replies. Sysomos blog. <<http://blog.sysomos.com/2010/09/30/an-exploration-of-retweets-and-replies/>>
- Gans, J. Herbert. 1979. *Deciding What's News: A Study of CBS Evening News, NBC Nightly News, Newsweek, and Time*. New York: Pantheon Books.
- Golbeck, Jennifer, Justin M. Grimes in Anthony Rogers. 2010. Twitter Use by the U.S. Congress. *Journal of the American Society for Information Science and Technology* 61, 8, 1612–1621.
- Graham, Todd, Marcel Broersma, Karin Hazelhoff in Guido van't Haar. 2013. Between Broadcasting Political Messages and Interacting with Voters: The Use of Twitter during the 2010 UK General Election Campaign. *Information, Communication & Society* 16, 5, 692–716.
- Hermida, Alfred. 2010. From TV to Twitter: How Ambient News became Ambient Journalism. *Media/Culture Journal* 13, 2. <<http://journal.media-culture.org.au/index.php/mcjournal/article/viewArticle/>>
- Hirst, Martin, in Greg Treadwell. 2011. Blogs Bother Me. *Journalism Practice* 5, 4, 446–461.

- Jungherr, Andreas. 2014. The Logic of Political Coverage on Twitter: Temporal Dynamics and Content. *Journal of Communication* 64, 2, 239–259.
- Košak, Klemen. 2012. Javnost po meri SDS. *Mladina*, 21. september.
- Lasorsa, Dominic L., Seth C. Lewis in Avery E. Holton. 2012. Normalizing Twitter. *Journalism Studies* 13, 1, 19–36.
- Lawrence, Regina G., Logan Molyneux, Mark Coddington in Avery Holton. 2013. Political Journalists' Use of Twitter to Cover the 2012 Presidential Campaign. *Journalism Studies*, 1–17. <http://www.academia.edu/4559917/Tweeting_Conventions_Political_Journalists_Use_of_Twitter_to_Cover_the_2012_Presidential_Campaign>
- Leetaru, Kalev, Shaowen Wang, Guofeng Cao, Anand Padmanabhan in Eric Shook. 2013. Mapping the Global Twitter Heartbeat: The Geography of Twitter. *First Monday* 18, 5.
- Marwick, Alice, in Danah Boyd. 2011. The Drama! Teen Conflict in Networked Publics. Paper Presented at the Oxford Internet Institute Decade in Internet Time Symposium, 22. september.
- McCracken, Grant. 1988. *The Long Interview*. Newbury Park, CA: Sage.
- Messner, Marcus, Maureen Linke in Asriel Eford. 2011. *Shoveling Tweets: An Analysis of the Microblogging Engagement of Traditional News Organizations*. Paper accepted for presentation at the International Symposium on Online Journalism in Austin, TX, 1. april.
- Nimmo, Dan. 1964. *News Gathering in Washington: A Study in Political Communication*. New York: Atherton Press.
- Page, Benjamin I. 1996. The Mass Media as Political Actors. *Political Science & Politics* 29, 1, 20–24.
- Parmelee, John H. 2013. Political Journalists and Twitter: Influences on Norms and Practices. *Journal Of Media Practice* 14, 4, 291–305.
- Schudson, Michael. 2003. *The Sociology of News*. New York: W. W. Norton.
- Splichal, Slavko, in Andrej Bekeš. 1990. *Analiza besedil: statistična obravnava jezikovnih podatkov v družboslovnih raziskavah*. Ljubljana: Fakulteta za sociologijo, politične vede in novinarstvo, Raziskovalni inštitut.
- Splichal, Slavko. 1997. *Javno mnenje: teoretski razvoj in spori v XX. stoletju*. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.
- Strömbäck, Jesper, in Lars W. Nord. 2006. Do Politicians Lead the Tango? *European Journal of Communication* 21, 2, 147–164.
- Sunstein, Cass. 2001. *Republic.com*. Princeton: Princeton University Press.
- Verweij, Peter. 2010. Twitter Links between Politicians and Journalists. <<http://www.tandfonline.com/doi/pdf/10.1080/17512786.2012.667272>>
- Vobič, Igor. 2009. Normativne vrste novinarstva in poročanje o politiki skozi optiko slovenskih novinarjev, politikov in državljanov. *Javnost – The Public* 16, 5, S21–S40.
- Volčič, Zala, in Karmen Erjavec. 2012. A Continuous Battle: Relationships between Journalists and Politicians in Slovenia. *Global Media Journal* 7, 2, 1–9.